

BARČICA PO MORJU PLAVA

Zaključno srečanje smo si privoščili z »barčico« po slovenskem morju od Valdoltre do Pirana. O našem morju smo že nekaj vedeli: da je plitko, relativno malo slano, da so temperaturne razlike med poletjem in zimo velike, dno je prekrito z glinastim muljem... Življenje v njem je ne glede na vse okoljske spremembe: porast temperature, manjši dotok sladke vode, hrup, še vedno sorazmerno raznovrstno in bogato. In na koncu: naj je še tako majhno, to naše morje, je čudovit akvamarin – dragulj naše domovine! Dan je bil lep, morje le rahlo vzvalovano, zato smo se prepustili mirni vožnji in živahnemu klepetu. Uživali smo ob pogledu na obalo, obmorske kraje in naravne posebnosti, ki so z morske strani čisto drugačni.

Po dobri uri vožnje smo pristali v Piranu (Vsakokrat, ko pridem v to mesto, se mi zdi drugačno, bolj privlačno). Temperatura je bila že prav poletna. Po Tartinijevem trgu se je sprehajalo že lepo število turistov, tudi celi razredi učencev in dijakov na zaključnih izletih. Privoščili smo si kavico.

Nato smo odšli v Pomorski muzej Sergeja Mašere Piran. Na stopnišču nas je pozdravil direktor Franco Juri. Potem sta nas prevzeli vodički Bogdana Marinac in Nadja Terčon. Muzej domuje v palači Gabrielli. Sleherni kotiček, stopnišče, sobane pripovedujejo zgodbe o življenju in delu ljudi ob morju. Najprej smo si ogledali arheološko zbirko, ki priča o najstarejših pomorskih poteh in povezavah med prebivalci slovenske obale s sosedi ob Jadranu. Previdno smo stopali po zastekljenem morskem dnu, ki je odkrivalo ostaline minulih tisočletij. Muzejsko stopnišče nam je predstavilo obmorsko ribištvo od ulova do predelave (lesena plovila, svetila, fotografije ribičev...). Sledil je sprehod po originalnih sobanah palače Gabrielli, ki nudijo na ogled številne modele plovil, ki so v muzej »prispele« iz Gruberjeve delavnice v Ljubljani. (G. Gruber, jezuit, nekaj časa je preživel v Ljubljani, vodil šolo za mehaniko in hidravliko ter poučeval tudi inženirske vede, gradbeništvo in ladjedelništvo.)

Posebno pritegne pogled na galejo. Modeli so bili učni pripomočki. Ladje so tisočletja krasile polene (iz fr. – poulaine - ladijski kljun), lesene skulpture na premcu ladij, ki so bile varuhinje ladje in seveda posadke (primer, pozlačena meduza). Razen modelov ladij so o dogodkih v času plovbe in iz obiskov pristanišč pričevale številne umetniške slike, ki krasijo palačo. Pisni viri dokazujejo, da je bilo v Piranu razvito ladjedelništvo že v 14. stol., ki je popravljalo in gradilo ribiška, tovorna in druga plovila, zlasti za obalno plovbo. Približali smo se oddelku, kjer so razstavljeni: ladijski modeli, uniforme, navtični predmeti, dnevniki, spominki in osebni predmeti iz obdobja avstrijske in avstro-ogrske vojne mornarice. Mornarica je imela dobro izobraževanje, ki je bodoče pomorščake popeljala celo na čezoceanska potovanja. Vse to je pritegnilo tudi Slovence. V času med obema vojnama je služilo v jugoslovanski kraljevi mornarici več kot četrť častnikov slovenske narodnosti. Na začetku druge svetovne vojne so bili, razen v domačih pristaniščih, razkropljeni po vseh svetovnih morjih. Zajeti so bili v okupatorska taborišča. Kjer je bilo le možno, so se priključili zavezniškim mornaricam, po nastajanju mornariških odredov NOB in po kapitulaciji Italije so se vključili v boj za osvoboditev domovine. Nekateri pa so že na začetku pokazali odpor proti okupatorju in z drznimi dejanji darovali tudi svoja mlada življenja. Med njimi sta bila tudi Sergej Mašera, Slovenec (Gorica) in Milan Spasić, topniška častnika na rušilcu Zagreb. Po evakuaciji posadke, ki ni želela predati ladje italijanskim okupatorjem, sta mladeniča, oblečena v

paradnih uniformah, izvršila zadnji ukaz poveljnika – miniranje ladje. Po lastni odločitvi sta ostala na ladji in potonila z njo vred (17. april 1941, Boka Kotarska). Proglašena sta bila za narodna heroja, kraljeva vlada v Londonu ju je odlikovala z Redom belega orla, angleški zavezniki pa so jima na Malti odkrili spominsko ploščo.

Ta skromni zapis ne more nadomestiti žive pripovedi naših vodičk. Hvala jima!

Maj, 2024

Za skupino SSD, mentorica M. Gaberšnik